

РЕЦЕНЗІЯ

**в. о. завідувача кафедри земельного кадастру
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата економічних наук, доцента Наталії МЕДИНСЬКОЇ
на дисертаційне дослідження Юлії ЛОШАКОВОЇ
на тему: «Еколого-економічна ефективність просторового планування
землекористування територіальних громад»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертація здобувачки ступеня доктора філософії Юлії Лошакової присвячена дослідженню методики оцінки еколого-економічної ефективності просторового планування землекористування територіальних громад на основі системи індикаторів сталого розвитку.

На сучасному етапі розвитку в Україні продовжується процес децентралізації та територіальної реорганізації на засадах сталого розвитку територій. Реалізація такої концепції має на меті кардинальну зміну фундаментальних принципів управління суспільним розвитком та є передумовою для вирішення різного роду проблем суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку країни.

Саме в цьому аспекті, збалансований розвиток територій неможливий без вдосконаленої територіальної організації влади та планування. Подальший розвиток земельних відносин повинен забезпечити соціально-економічну спроможність територіальних громад та регіонів досягнення цілей соціально-економічного та просторового розвитку територій, демократизації у процесі розроблення та прийняття стратегічних програм і їх дотримання. Система планування регіональним розвитком повинна враховувати інтереси регіону та гармонічно впроваджуватися в управління загальнонаціональним розвитком на основі перспективного довготривалого планування.

Просторове планування територій виступає регулюючим механізмом на місцевому, регіональному та національному рівнях і має визначати дозвіл на здійснення тієї чи іншої діяльності на землі, як механізм розвитку, при якому створюються інструменти розвитку землекористування для створення інфраструктури, визначення напрямку розвитку регіонів, збереження земельних, інших природних ресурсів та створення інвестиційних стимулів.

У зв'язку із зазначеним вище, дослідження методик оцінки еколого-економічних заходів та прийняття управлінських рішень при просторовому плануванні земель територіальних громад – тобто питання, яким присвячена дисертація Юлії Лошакової, є сучасними та актуальними.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій дисертації, їх достовірність та новизна. Авторкою запропоновано використання методу головних

компонентів, як базового на рівні територіальних громад, за якого показники сталого розвитку є рівнозваженими.

У рамках вказаної методики запропоновано методи розрахунку екологічних та економічних індикаторів сталого розвитку території територіальної громади. Розраховано значення показників в межах економічної та екологічної складової.

Застосування інтегральних еколого-економічних показників оцінки дозволяє в процесі просторової реорганізації системи землекористувань зробити висновок, що отримані їх значення у Оржицькій громаді, як базової для Полтавського регіону, мають вищі кількісні вираження за середні показники в області.

Авторкою роботи обґрунтовані та вирішені наступні завдання: досліджено трактування понять «простір» і «територія» в контексті просторового планування та обґрунтовано поняття «просторове планування» як функцію управління земельними ресурсами, що ґрунтується на його здатності забезпечити раціональне використання земельних ресурсів; сформовано релевантний набір індикаторів сталого розвитку регіону та релевантний набір індикаторів для їх оцінки; запропоновано методику розрахунку інтегрального показника екологічної та економічної складової сталого розвитку регіонів; проведено комплексну оцінку схеми районування досліджуваної території за параметрами стратегій його розвитку; запропоновано методику оцінки еколого-економічної ефективності просторового планування землекористування та здійснено її апробацію на прикладі території досліджуваної громади та запропоновано модель еколого-економічної оптимізації просторового розвитку території громади та реалізації алгоритмів керування процесами її функціонування; проведено кількісну оцінку еколого-економічної ефективності просторового планування землекористування досліджуваної територіальної громади.

Мета дисертаційного дослідження полягає у розробленні методики оцінки еколого-економічної ефективності просторового планування землекористування територіальних громад на основі системи індикаторів сталого розвитку.

Структура дисертації дозволила авторці повною мірою охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне й ґрунтовне опрацювання проблеми, високий рівень наукової підготовки авторки та її наукову зрілість.

Дисертація Юлії Лошакової складається і анотації, вступу, трьох розділів, висновків (після кожного розділу та наприкінці дисертації), списку використаних джерел та додатків.

У першому теоретичному розділі **«Просторове планування як інструмент управління цінністю земель у територіальних громадах»** авторкою обґрунтовано, що просторове планування територіальних громад у сучасній Україні впроваджується на всіх рівнях публічної влади як шлях, який дає можливість збереження об'єктів

історико-культурної спадщини, природних ландшафтів, впливає на визначення пріоритетів в економічному секторі, забезпечує гармонійне поєднання умов розвитку для суспільства та зменшення деструктивних впливів на навколишнє природне середовище.

Показано, що відсутній контроль за підготовкою та реалізацією стратегій і планів розвитку громад з боку самої територіальної громади, регіональної та державної влади. Так як на землях територіальної громади знаходяться землі сільськогосподарського призначення, природні, археологічні, архітектурні пам'ятки, об'єкти державного та регіонального значення, тому необхідно чітко регламентувати встановлення меж територіальних громад, виявляти нецільове використання земельних, фінансових та інших видів ресурсів.

Обґрунтовано, що просторове планування виконує функції управління земельними ресурсами, що передбачає усвідомлене ставлення до ресурсу як до загальнонаціонального надбання, яке забезпечує фізичне існування людини.

Проаналізовано досвід зарубіжних країни, який свідчить, що просторове планування є важливою складовою регіональної політики та охоплює комплекс законодавчих, адміністративних та економічних заходів, що здійснюються як центральними урядовими закладами, так і місцевими органами влади. Визначено, що просторове планування виступає механізмом, за допомогою якого можна полегшити адаптацію землекористування до глобальних зміни клімату.

У другому розділі **«Еколого-економічна оцінка ефективності землекористування у межах територіальних громад полтавського регіону»** авторкою показано, що концепція сталого розвитку базується на трьох вимірах – економічному, екологічному та соціальному.

Досліджено поняття «сталий розвиток», визначення якого було запропоновано Всесвітньою комісією ООН з навколишнього середовища та розвитку ще у 1987 році, що відповідає потребам сьогодення без завдання шкоди майбутнім поколінням задовольняти власні потреби.

Запропоновано релевантний інструмент оцінки Цілей сталого розвитку у вигляді системи показників для прийняття управлінських рішень на рівні регіону на основі аналізу причин відхилення показників еколого-економічного стану регіону від середніх по Україні.

Запропоновано набір економічних та екологічних показників сталого розвитку на основі проведеного аналізу загальнонаціональних показників сталого розвитку, прийнятих міжнародним науковим співтовариством, базуючись на принципах об'єктивності, прозорості, доступності та оптимальності.

Доведено, що для оцінки рішень та заходів, передбачених просторовим плануванням території, запропонований перелік показників сьогодні є оптимальним. Оцінювання такого складного явища, як сталість розвитку територіальної громади регіону зумовлює необхідність

використання ряду показників, які дозволять комплексно врахувати сукупність різних критеріїв та індикаторів.

На основі розробленого та описаного методичного підходу проведено оцінювання рівня сталості розвитку землекористування Полтавського регіону.

У третьому розділі «Удосконалення просторового планування території землекористувань територіальних громад (на прикладі Оржицької територіальної громади полтавської області)» зазначено, що з метою обґрунтування довгострокової стратегії планування й забудови громади для забезпечення її сталого – соціально, економічно і екологічно збалансованого розвитку, що базується на комплексному аналізі території, її конкурентних переваг та факторів обмеження розвитку громади було визначено, що Оржицька територіальна громада має вигідне економіко-географічне положення, знаходиться на перетині виробничих та культурних центрів України.

Враховуючи результати комплексного аналізу території, визначено пріоритетні напрями для забезпечення розвитку господарського комплексу громади. Проведено стратегічне районування території Оржицької територіальної громади з виділенням у межах території громади районів за їх пріоритетним спрямуванням: урбанізованого розвитку, транспортно-логістичного, рекреаційно-оздоровчого та сільськогосподарського.

Запропоновано заходи в рамках просторового розвитку, якими передбачений розвиток ландшафтно-рекреаційних територій громад та ділянок під тимчасове проживання. Розраховано величину земельного податку через лінійну залежність загальної площі земель громади до значення земельного податку.

Завершується дисертація цілісними, логічними, обґрунтованими та розгорнутими висновками, у яких здійснено комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, що визначають стратегічні пріоритети розвитку територіальних громад на перспективу.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає у тому, що вони мають як науково-теоретичний, так й практичний інтерес і можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – у якості основи щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики, а також у вдосконаленні просторового планування територіальних громад.

Остаточні формулювання у дисертації (основні положення), що виносяться на захист, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, загальні висновки показують, що дисертація Юлії Лошакової спрямована на теоретико-методичне і практичне розв'язання важливих наукових завдань у сфері дослідження засад просторового планування територіальних громад та оцінки еколого-економічної ефективності вказаного планування. Авторкою дисертації представлено новий підхід до оцінки еколого-економічної ефективності просторового планування землекористування територіальних громад, який базується

на визначенні інтегрального показника сталого розвитку, розрахованого на основі набору індикаторів із застосуванням метрики вимірювання сталого розвитку.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні наукові положення та результати дисертації опубліковано у 21 науковій праці, з яких стаття у науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, 5 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті в іншому науковому виданні, 12 тез наукових доповідей.

Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Таким чином, у дисертаційному дослідженні Юлії Лошакової на тему: «Еколого-економічна ефективність просторового планування землекористування територіальних громад» відсутні порушення академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних результатів дисертації, слід звернути увагу на деякі дискусійні положення і окремі недоліки, серед яких необхідно відмітити такі:

1. У дослідженні значну увагу приділено аналізу засад сталого розвитку, проте не до кінця зрозуміло зв'язок між концепцією сталого розвитку та еколого-економічною ефективністю просторового розвитку.

2. У дисертації недостатньо обґрунтовано розрахунок витрат на запропоновані землевпорядні заходи та їх роль у визначенні економічної ефективності просторового планування.

3. Запропонована методика оцінки ефективності просторового планування землекористування територіальних громад в перспективі повинна передбачати й соціальну складову. Яка Ваша думка щодо цього питання?

Водночас викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані інтересом до дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань, і свідчать про творчий характер

роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають суттєве значення для економічної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні Юлії Лошакової відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Еколого-економічна ефективність просторового планування землекористування територіальних громад» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Юлія Лошакова заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

**В. о. завідувача кафедри земельного кадастру
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат економічних наук,
доцент**

Наталія МЕДИНСЬКА

